

DOĞRU ANALİZİN GEREKLİLİĞİ DOĞRU NUMUNE ALIMI

THE NEED FOR ACCURATE ANALYSIS ACCURATE SAMPLING

Dr. Muharrem YILMAZ , Mehmet KIRBIYIK,
Yüksek Kimya Müh. Yaşar ÇİFTÇİ

ÖZET

Kimyasal analizle elde edilen sonuçların anlamlı olabilmesi için, alınan küçük miktarın kompozisyonunun yani numunenin eşyanın tamamına veya bütününe ait içeriğın ortalama değerine çok yakın olması gerekir. Bu yazımızda gümrüklerde numunenin yolculuğu, bu yolculuk sırasında yapılan işlemlere ve bu işlemlerin her bir adımının önemine değinilmiştir.

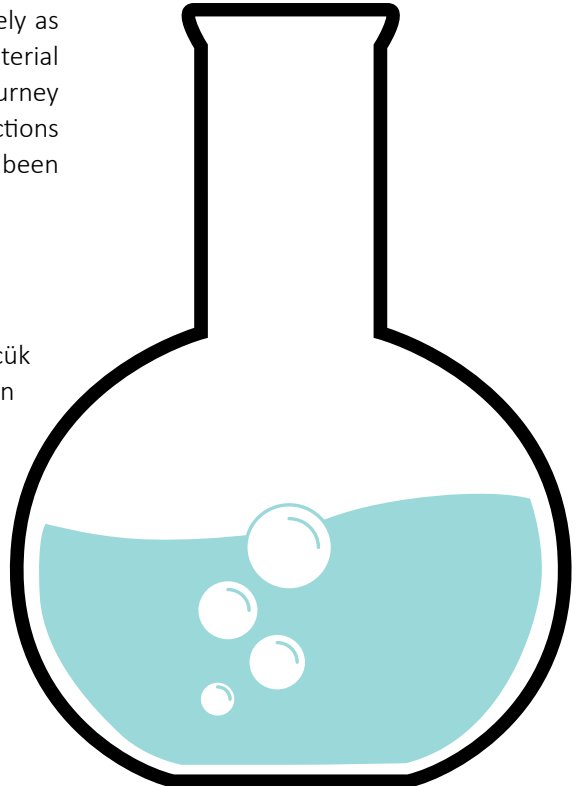
ABSTRACT

The composition of small fraction must reflect as closely as possible the average composition of the bulk of the material if the results are to be meaningful. In this article the journey of the sample in Turkish Customs, the customs transactions in this trip, and the importance of each steps have been referred.

GİRİŞ

Kimyasal analiz çoğunlukla ilgilenilen eşyanın sadece küçük bir miktarına uygulanır, bu bazen kirli bir gölden alınan sadece bir kaç mililitre su bazen de bir ambar dolusu hububattan alınan bir kaç gram olabilir. Kimyasal analizle elde edilen sonuçların anlamlı olabilmesi için, alınan küçük miktarın kompozisyonunun eşyanın tamamına veya bütününe ait içeriğın ortalama değerine çok yakın olması gerekir.

¹ Gümrük Kimyagerleri, İstanbul Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü-
İstanbul Laboratuvar Müdürlüğü

Asıl eşyadan alınan temsili küçük parçaya numune, yapılan işleme ise numune alma veya örnekleme denilmektedir. Numune alma işlemi analiz, inceleme ve değerlendirme işleminin en zor aşamasıdır ve bu aşama izlenen yolun doğruluk limitini belirler.

Gümrük idarelerinde birçok sebeple numune alınabilir.

Bunlar;

- Tarife tespiti;
- Vergilendirme oranının belirlenmesi (rejim uygulaması),
- Sıvı örneklerde denature edici ajanlar ile markerlerin tespiti,
- Tüketici ürünlerinin güvenliği (Piyasa Gözetim ve Denetimi),
- Narkotik ve benzer ürünlerin taranması,
- Menşei tayini için olabilmektedir.

Diğer taraftan numune alımında izlenecek yol;

- Numune alımındaki amaç,
- Eşyanın cinsinin belirlenmesi,
- Eşyanın homojenliği,
- Eşyanın sevkiyatının boyutu (hacmi) gibi etkenlerle bağlı olabilmektedir,

Numune alınmasıyla ilgili Bakanlığımızca 2012/32 sayılı genelge yayınlanmış ve bu genelgede numune alımında izlenecek yolun önemi, numune alırken dikkat edilecek hususlar, numune alınırken kullanılacak aparatlar, numunelerin konulacağı kapların özellikleri ve numune cinsine göre alınması gerekli miktarlar detaylı bir şekilde yer almaktadır.

Diğer yandan konunun önemine binaen Avrupa Birliği-Gümrük Laboratuvarı Grubunca Numune Alma Kitapçığı (SAMANCTA) hazırlanarak elektronik ortamda 23 dilde üye ülkelerin kullanımına sunulmuştur. Başlangıçta parola girişiyle sadece üye ülkelerin kullanabileceği duyurulmuş olsa da şu an için Avrupa Birliği sayfasından erişime açık bir şekilde tüm kullanıcıların hizmetine sunulmuştur.

Numunenin Gümrükteki Yolculuğu

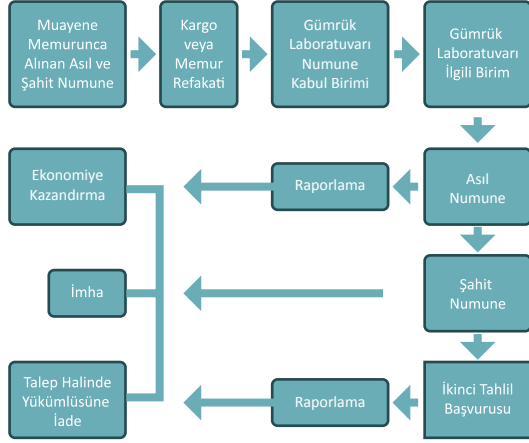
Numunenin gümrüklerdeki yolculuğu, çoğunlukla muayene memurunda başlar. Gümrük laboratuvarlarına gelen numunelerin laboratuvarlardaki yolculuğu ise numune kabul memurunun numuneyi kabulü ile başlamaktadır. Daha sonra laboratuvarlarda, mevzuat çerçevesinde belirlenen süreler zarfında işlem görür. İşlemi tamamlanan numuneler mevzuatta belirtilen süre kadar muhafaza edilir ve bu sürenin tamamlanmasına müteakip ya imha edilir, ya ekonomiye kazandırılması için işleme alınır ya da talep edilmesi halinde yükümlüsüne teslim edilir.

Numunenin Güvenliği

Japon Merkez Gümrük Laboratuvarında yapılan ve Dünya Gümrük Örgütüncü organize edilen programda yapmış olduğumuz staj esnasında ilginç bir diyalog yaşanır.

Japon Gümrük Kimyagerleri analize başlamadan önce bu numunenin Gümrük idaresinden az önce geldiğini belirtilir, ancak numune kabında bize göre ciddi bir eksiklik vardır. Şöyle ki, kabin üzerinde güvenlik mührü ve muayene memurunun isminin yanında kaşe bilgileri yoktur. Bu bir eksiklik değil midir? Şeklindeki soruya cevabı şöyle verilir:

• Numuneyi alan kimdir?

Muayene Memuru yani Gümrük İdaresinin personeli.

• Numuneyi Muayene memurundan kim teslim almış?

Gümrük Memuru.

• Gümrük memuru numuneyi kime teslim etmiş?

Laboratuvardaki Numune Kabul memuruna.

• Numune Kabul memuru numuneyi kime teslim etmiş?

Laboratuvar Teknik Personeline (Kimyagere).

• Peki, tüm bunlar aynı kurumun çatısı altında ve aynı kurum mensubu personelce yapılıyorsa neden ve niçin güvenlik sorunu olacak?

Biz de yaşanan sürece bakıldığında bu soruya verilecek cevap güç olsa da edinilen tecrübelerden ve Laboratuvar Akreditasyonunun bir gereği, numuneler 2012/32 sayılı genelgede belirtilen aparatlarla alınmalı ve bu genelgeye istinaden teknik şartnamesi ve diğer ön hazırlıkları

Laboratuvar Müdürlüğümüz teknik ekibince hazırlanan ve her yıl Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğünce alımı yapılan, mükellefince ödemesi yapılan numune kaplarına konulmalıdır.

Bu kapsamda, numunelerin konulacağı kaplar üç sınıf şeklinde hazırlanmıştır.

Bunlar:

- **Cam Şişe Numune Kabı: Işıklı bozulma riski olan numuneler için amber renkli ve şeffaf 1 litrelik kaplar,**
- **Polimer Şişe Numune Kabı: Işıklı bozulma riski olan numuneler için amber renkli ve şeffaf 250 ve 500 ml'lik kaplar,**
- **Plastik Torba (30X38 cm kullanım alanına sahip) Numune Kabıdır.**

Tüm numune kapları yönetmelikte belirtilen etiketle birlikte tek bir ambalajda kullanıma hazır halde bulunmaktadır. Numune kapları, numuneyle etkileşime girmeyecek ve numuneye kirletmeyecek özellikteki hammaddelerden üretilmiştir. Kapların üzerinde, Bakanlık logomuz, üretim tarihini gösteren ve kopyalanmaya karşı önlem olarak zaman müşiri kabartmaları bulunmaktadır.

Numunelerin Taşınması

Numuneler, yukarıda özelliklerini belirttiğimiz numune kaplarına konulduktan sonra Bakanlığımızca anlaşmalı kargo şirketince veya gümrük memuru refakatinde laboratuvarımıza ulaştırılmaktadır.

Bu aşamanın ne kadar dikkat gerektirdiği ve önemli olduğu ise yakın tarihte meydana gelen ve basın yayın organlarında da yer alan şu olayla da net bir şekilde görülmüştür:

Kocaeli’de hizmet veren bir kargo şirketine ait aktarma merkezinin deposuna gönderilen ve içeriğinde “Denatonyum Benzoat”² maddesi bulunan küçük paket aktarım sırasında patlamıştır. Olay sonrası paket içerisinde bulunan sıvı madde çevreye yayılmıştır. Dökülen maddenin ortama yayılan buharı nedeniyle kargo firmasında çalışan işçilerde zehirlenme belirtileri meydana gelmiştir. Kusma, mide bulantısı, burun ve göz yanması şikâyeti bulunan işçiler hemen hastaneye kaldırılmış 51 işçi hastanenin acil servisinde bulunan Dekontaminasyon odasına alınarak yıkanmış ve sonrasında taburcu edilmiştir.

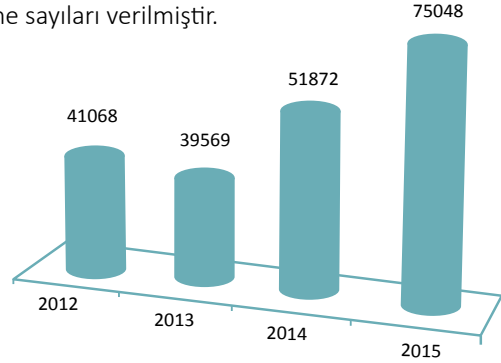
Laboratuvar Müdürlüğümüzde de bu tür olayların yaşanmaması için hem kendi bölge müdürlüğümüzde hem de diğer bölge müdürlüklerinde numune alımında görevli personel Müdürlüğümüzde eğitime tabi tutulmaktadır. Ancak yine de zaman zaman benzer olaylar yaşanmaktadır. Müdürlüğümüze analize numune gönderen tüm gümrük idareleri ile gerekli yazışmalar yapılmasına rağmen söz konusu işlemi yapan aktörlerin bilgi ve ilgi düzeylerinin henüz olması gerekli seviyelere gelmediği görülmektedir. Gümrük Laboratuvarları ISO 17025 standardına göre akredite olmuş kurumlardır. Gelen örneklerde yapılan analizlerde madde miktarları milyonda bir oranı ile ifade edilen ppm ve hatta milyarda bir (ppb) seviyelerinde madde miktarlarının tespiti yapılmakta ve raporlanmaktadır.

Bu kadar hassas çalışan, yapılan uluslararası projelerde katılım sağlayan teknik ve idari uzmanlarca Avrupa’nın en iyi laboratuvarları arasında ilk sırada yer aldığı belirtilen, uluslararası kalite standartlarına sahip ve analiz sonuçlarının uluslararası geçerliliği olan İstanbul Gümrük Laboratuvarının; verimliliğini, etkinliğini ve işlevselliğini koruyabilmesi için, özellikle Bakanlığımızın kurumsal yapı-

sının önemi düşünüldüğünde tüm birimlerin aynı hassasiyette davranması gerektiği görüşündeyiz.

Aslında numune alınması çok özel ve teknik bir konudur. Bu görevin sadece Bakanlığımızın iş hacmi çok yüksek ve farklı iş alanları ile ilgilenen ve dolaşısıyla her türlü ham maddesinden mamul ürünlere kadar eşya çeşitliliği ile karşılaşan bir memur (muayene memuru) tarafından yerine getirilmesinin güçlüğü göz önüne alındığında, bu görevin düzenli, etkin, verimli ve işin güvenli bir şekilde yapılabilmesinin; tüm gümrük idarelerinde numune alınmasıyla ilgili teknik bir ekibin kurulması ve bu ekibin muayene memuruyla birlikte koordineli bir şekilde çalışması veya sadece bu konu ile ilgili akredite olmuş özel sektörden hizmet alınmasının daha doğru olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda, İstanbul Laboratuvar Müdürlüğünün yıllara göre analiz ve incelemeye tabi tutulan numune sayıları verilmiştir.

İncelenen numune sayısı, 2013’te bir önceki yıla göre yakın değerlerde iken 2014’te bir önceki yıla göre % 31 artarken, 2015’te 75 bin gibi Avrupa Gümrük Laboratuvarları içinde en yüksek rakam olmakla birlikte bir önceki yıla göre % 45 artmıştır.

İncelenecek numune sayısındaki bu keskin değişimlerin olacağı dönemlerin önceden bilinmesi, Laboratuvar Müdürlüğümüze kimyasal, sarf malzeme ve cihaz temini, numunelerin istifi (numunelerin laboratuvardaki yolculuğu) ve personel desteğinin planlamasını yapabilecek sürenin tanınması, Bakanlığımızın yapacağı eylem planının amacına ulaşabilmesi için elzem olduğu düşünülmektedir.